HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

לאו היינו הנחתן בעי רבא אגוז בכלי וכלי צף על גבי מים מהו מי אמרינן בתר אגוז אזלינן והא נייח או דילמא בתר כלי אזלינן והא לא נייח תיקו שמן על גבי יין מחלוקת ר' יוחנן בן נורי ורבנן דתנן שמן שצף על גבי יין ונגע טבול יום בשמן לא פסל אלא שמן ר' יוחנן בן נורי אומר שניהם חיבור זה לזה אמר אביי בור ברה"ר עמוקה עשרה ורחבה שמנה וזרק לתוכה מחצלת חייב חילקה במחצלת פטור לאביי דפשיטא ליה דמחצלת מבטלא מחיצה כל שכן חוליא דמבטלא מחיצה לרבי יוחנן דמיבעיא ליה חוליא מחצלת פשיטא דלא מבטלא מחיצת' ואמר אביי בור ברה"ר עמוקה עשרה ורחבה ארבעה מלאה מים וזרק לתוכה חייב מלאה פירות וזרק לתוכה פטור מ"ט מים לא מבטלי מחיצתא פירות מבטלי מחיצתא תניא נמי הכי הזורק מן הים לאיסרטיא ומן האיסרטיא לים פטור ר"ש אומר אם יש במקום שזרק עמוק עשרה ורחב ארבעה חייב: **מתני'** הזורק ארבע אמות בכותל למעלה מעשרה טפחים כזורק באויר למטה מעשרה טפחים כזורק בארץ הזורק בארץ ארבע אמות חייב: **גמ'** והא לא נח א"ר יוחנן בדבילה שמינה שנינו א"ר יהודה אמר רב א"ר חייא זרק למעלה מעשרה והלכה ונחה בחור כל שהוא באנו למחלוקת ר' מאיר ורבנן לר"מ דאמר חוקקין להשלים מיחייב לרבנן דאמרי אין חוקקין להשלים לא מיחייב תניא נמי הכי זרק למעלה מעשרה והלכה ונחה בחור כל שהוא ר"מ מחייב וחכמים פוטרין א"ר יהודה אמר רב תל המתלקט עשרה מתוך ארבע וזרק ונח על גביו חייב תנ"ה מבוי ששוה לתוכו ונעשה מדרון לרה"ר או שוה לרה"ר ונעשה מדרון לתוכו אותו מבוי אינו צריך לא לחי ולא קורה רבי חנינא בן גמליאל אומר תל המתלקט עשרה מתוך ארבע וזרק ונח על גביו חייב: **מתני'** זרק לתוך ד' אמות ונתגלגל חוץ לד' אמות פטור חוץ לד' אמות ונתגלגל לתוך ד' אמות חייב: **גמ'** והא לא נח אמר ר' יוחנן והוא שנח על גבי משהו תניא נמי הכי זרק חוץ לד' אמות ודחפתו הרוח והכניסתו ואע"פ שחזרה והוציאתו פטור אחזתו הרוח משהו אף על פי שחזרה והכניסתו חייב אמר רבא תוך ג' לרבנן צריך הנחה על גבי משהו יתיב מרימר וקאמר לה להא שמעתא אמר ליה רבינא למרימר לאו

לאו היינו הנחתן. ואם נטלו משם לאו עקירה היא: **שמן על גבי יין.** לענין שבת מחלוקת ר' יוחנן בן נורי ורבנן: **דתנן שמן.** של תרומה: **שצף על גבי יין.** של תרומה. משום הכי נקט טבול יום משום דפוסל ואינו מטמא הלכך לא פסל אלא שמן בלבד דלאו חיבור הוא למיהוי כחד ואילו הוה טמא הוה מטמא ליה לשמן ושמן פסל ליה ליין: **שניהם חיבור.** דהוי כחד ונפסל אף היין. ולענין שבת נמי לרבנן הוה ליה כאגוז על גבי מים ולרבי יוחנן הוה ליה כמים על גבי מים: **וזרק לתוכה מחצלת.** משום סיפא נקט ליה דבעי למימר חלקה במחצלת פטור לאשמעי' דהנחת חפץ וסילוק מחיצה בהדדי פטור והכא סילוק מחיצה דזיל הכא ליכא ארבעה וזיל הכא ליכא ד' דבצר ליה עודי מקום מחצלת: **כל שכן חוליא.** דסילוק מחיצה ודאי הוא דמבטיל לה: **לרבי יוחנן** (א) **מחצלת פשיטא ליה דלא מבטלא.** דאי נמי אמרינן סילוק מחיצה והנחת חפץ כי הדדי פטור הכא חייב דלא מבטל ליה הלכך לאו סילוק מחיצה היא: **וזרק לתוכה.** מרה"ר מידי דנייחא כגון אבן או מים: **חייב.** ולא אמרינן כיון דמלא הוא לא הוי רה"י דמבטל להו מחיצות: **מלאה פירות.** פטור דבטיל מחיצות כאילו מלאוה עפר: **תניא נמי הכי.** דמים לא מבטלי מחיצה: **מן הים לאיסרטיא.** מכרמלית לרה"ר פטור: **איסרטיא.** הוא סרטיא (ח): **ר"ש אומר אם יש.** בים במקום שזרק גומא מיוחדת לבדה עמוקה עשרה ורחבה ד' רה"י לעצמה היא ולא הוי כשאר ים אף על גב דים נמי עמוק הוא. וממילא שמעינן מדר"ש דמים לא מבטלי מחיצה: **גמ' רבי מאיר ורבנן.** דאיפליגו בחוקקים להשלים בפ"ק דיומא (דף יא:) ובעירובין (ד' יא:) לר"מ דאמר חוקקין להשלים במקום שיש כדי לחוק הכא חייב דרואין החור כאילו הוא ארבעה: **תל המתלקט.** שהוא מדרון והולך ומתלקט מעט מעט עד שמגביה י' מתוך ד"א הרי הוא כאילו זקוף כולו והוי רה"י במקום גובהו ואם זרק מרה"ר ונח על גביו חייב. ודוקא נקט מתוך ד' אמות דאי מתוך ה' הרי הוא כשאר רשות הרבים דניחא תשמישתיה להילוך: **ונעשה מדרון לרה"ר.** שהיה קרקע המבוי גבוה מקרקע רה"ר והולך לשפע אצל פתחו לצד רה"ר או שהיה שוה לרה"ר ונעשה מדרון לתוכה שהיה רה"ר גבוה מקרקע המבוי וכניסת המבוי נמי מן הפתח ולפנים גבוה כקרקע רה"ר ברחב אמה או חצי אמה ואח"כ הוא נעשה מדרון לצד דופן האמצעי: **אותו מבוי אינו צריך לחי.** דאותו גובה שבצד הפתח הוה ליה מחיצה אף על פי שהוא משפע והולך: **מתני' זרק חוץ לד"א ונתגלגל כו' חייב.** לא שנפל לארץ דא"כ לא צריכא למימר אלא שהרוח גלגלתהו מן האויר לתוך ד' אמות: **גמ' והא לא נח.** חוץ לד' ואמאי אזלינן בתרה: **שנח ע"ג משהו.** שעמד קלת ואח"כ נתגלגל. והוא הדין אם אחזתו הרוח באויר ועכבתו מעט ואחר כך הכניסתו דחשיב נמי הנחה אם בתוך ג' הוא: **ודחפתו הרוח.** בעודו באויר: **אחזתו משהו.** הרוח עכבתו במקומו מעט: **לרבנן.** דפליגי עליה דר"ע בזורק מרה"י לרה"י ורה"ר באמצע דלית להו קלוטה כמי שהונחה לא תימא בתוך ג' מודו אלא אפילו תוך ג' נמי צריך שינוח ואם עבר רה"ר כולה פטור. ונפקא מינה נמי לזורק ד' אמות וכשבא לנוח והגיע לתוך ג' נזכר שגגתו עד שלא נח פטור כדאמרינן במתני' (לקמן דף קב.) עד שתהא תחלתו וסופו שגגה ולא אמרינן עד שלא נזכר הוה ליה מונח:

לאו

פירות מבטלי מחיצתא. וא"ת ומ"ש מדבילה שמינה דאמרינן לעיל דלא מבטלי ואביי דהכא אית ליה שינויא דדבילה שמינה שנו כדאמר בפ"ק (דף ז:) זימנין משני ליה בכותל דלית ביה חור ובדבילה שמינה כו' וי"ל דדבילה אינה עומדת כל כך להתבטל שם בכותל כמו שרגילין לבטל פירות בבור כעין תבואה אי נמי דבילה דבר מועט הוא ולא מבטלא אבל בור מלא פירות או חציו מבטל רה"י וה"ה דגרעין אחד או דבר מועט לא מבטל רה"י וא"ת היכי ממעטי הני פירות והא אמר בפרק חלון (עירובין עח:) כל דבר הניטל בשבת אינו ממעט ואפי' אי איירי הכא בטבל שאין ניטל בשבת[א] מ"מ כיון דניטל מן התורה הזורק לתוכו אמאי פטור ואומר ר"י דמן התורה ממעט כל דבר ואפילו הניטל ומדרבנן הוא דגזרו דדבר הניטל אינו ממעט ולהכי לא קאמר מותר לזרוק בתוכו אלא קאמר הזורק לתוכו פטור משמע דאיסורא דרבנן איכא ואפילו בחריץ שבין שתי חצרות אמרו דדבר הניטל אינו ממעט אע"ג דהוי לקולא דלא אסרי אהדדי אבל ק"ק דבפרק חלון (שם) מייתי על בית שמילאוהו תבן דהוי לענין אהל דאורייתא:

והלכה ונחה בחור כל שהוא כו'. בחור מפולש איירי[ב] והאי חוקקין להשלים היינו לשויה מקום ד' כדפי' בפ"ק (דף ז:)[ג]: **והא לא נח.** וא"ת מאי פריך והתניא לעיל (ד' לז.) תוך ג' ד"ה חייב אע"ג דלא נח ואין נראה לומר[ד] דאתוך ד' אמות קאי אמאי פטור הא לא נח[ה] וא"כ כשנח אחר כך חוץ לארבע יתחייב[ו] דהא [מתניתין][ז] נמי הכי[ח] משמע דאחוץ לד' אמות פריך אמאי חייב וי"ל דפריך לרבא דאמר תוך שלשה לרבנן בעי הנחה ע"ג משהו[ט]:

אחזתו הרוח משהו כו'. פי' שעיכבתו ע"ג קרקע או אפי' באויר כדפי' בקונט' דחשיבה אחיזת הרוח כמונח על גבי משהו ונראה דע"ג קרקע (ב) אפי' לר' יהודה דהיינו רבנן דקאמר רבא דצריך הנח' מודה (ג) דלא בעינן[י] כדפי' לעיל (דף פ.) ומיהו ק"ק דבסמוך מסקינן איפכא דמתגלגל כיון דאין סופו לנוח לאו כמונח דמי אבל האי כיון דסופו לנוח כמונח דמי וחזר ר"י לפרש דודאי רבי יהודה סבר כר"ע דקלוטה כמו שהונחה (ד) היכא דבעי שתנוח שם כי ההוא דפירקין אבל[יא] בההוא דפרק בתרא דעירובין (ד' נז:) היה קורא בספר דלא בעי שתפול שם בעי ר' יהודה הנחה על גבי משהו ורבא קאמר דרבנן דר"ע לית להו קלוטה כמו שהונחה דמיא בשום מקום אפי' רצונו שתנוח שם אפילו תוך ג'[יב] ולא ס"ל כברייתא דלעיל דקתני תוך ג' ד"ה חייב אלא סבר כברייתא דהכא דקתני אחזתו הרוח משהו[יג] ומתניתין נמי משמע[יד] דאיירי בנח משהו כדאוקי ר' יוחנן דומיא דרישא דקתני תוך ד' אמות פטור דאיירי[טו] בשנח דאי לאו הכי אמאי מיפטר[טז] ורב חלקיה בר טוביה דאמר לעיל תוך שלשה ד"ה חייב מוקי מתניתין בדלא נח ורישא דקתני פטור מיירי כגון שפסק כחו ומחמת הרוח נתגלגל חוץ לארבע:

עושה

מסורת הש"ס

א) לעיל דף ה:, ב) ג"ז שם עירובין דף עח: [טבול יום פ"ב מ"ה], ג) לעיל ז: לז:, ד) [לעיל ז: ולט:], ה) ג"ז שם, ו) [לעיל ז: וש"נ], ז) [לעיל פ. עירובין צח:], ח) [לעיל ו.], ט) [לעיל לז.], י) [מתניתא], כ) דלא בעינן הנחה כדפי' לעיל דיש חילוק בין מתגלגל ובין אינו מתגלגל כצ"ל,

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה כ"ש וכו' דמבטל לה התם לר' יוחנן דמיבעיא ליה חוליא מחצלת פשיטא ליה כצ"ל והד"א: (ב) תום' ד"ה אחזתו וכו' ונראה דע"ג קרקע. נ"ב פי' אפי' במתגלגל ואפי' לא אחזתו הרוח: (ג) בא"ד דלא בעינן כדפרי' לעיל. נ"ב בפ' המוציא יין דף פ בד"ה והא אמר: (ד) בא"ד כמי שהונחה דמיא היכא וכו' כי ההיא דפירקין. נ"ב בד' לז ע"ב:

גליון הש"ס

גמ' חילקה במחצלת. עיין בחידושי הרשב"א לעיל ח ע"א ד"ה רחבה שמה:

רבינו חננאל

לאו הנחה היא ופטור. ואגוז בכלי וכלי ע"ג המים, לא אפשיטא. שמן על גבי מים, פלוגתא דרבי יוחנן בן נורי ורבנן. אמר אביי **בור ברה"ר** עמוק עשרה **ורחב** ח', זרק לתוכה מחצלת חייב דעדיין חדא רשותא היא. אבל נתכוון לחלקה במחצלת, הוויין להו ב' בורות עמוקין עשרה ואין בכל אחד רחב ד' שהרי מיעטן המחצלת מלהיות בכל אחד ד', ויצאו מתורת רה"י והרי הן מקום פטור. והא דאביי פליגא אדר' יוחנן, דהא ר' יוחנן בעי ליה חוליא מבטלא מחיצתא או לא, וכיון דחוליא מיבעיא ליה מחצלת פשיטא ליה דודאי לא מיבטלא מחיצתא ועדיין רה"י היא. ולאביי דפשיטא ליה דמבטלא מחיצתא כ"ש חוליא דודאי מיבטלא, מלתא דמיבעיא ליה לר' יוחנן פשיטא ליה לאביי. ומים בבור לא ממעטי לה ולא מבטלי מחיצות, אבל פירות שבב[ו]ר הטומן בבור אם נתן כלום לממעלה פטור דפירי מבטלי מחיצתא. וה"מ דבטלינהו גבי בור, אבל אי אצנעינהו לפירי בבור למהדר ולמיכל מינייהו לבתר הכי, לא ממעטי בבור. מתני' הזורק ד' **אמות בכותל**, אם נתכוון לזרוק למעלה מעשרה טפחים בכותל, הרי הוא כזורק באויר, והזורק באויר פטור. ואם נתכוון למטה מי' טפחים בכותל, הרי הוא כזורק בארץ והזורק בארץ ד' אמות חייב. ואקשינן עלה הזורק למטה מעשרה טפחים חייב, והא לא נח. ואוקמה ר' יוחנן בזורק דבילה שמינה שיש בה ליחלוחית ונדבקה בכותל חייב שהרי נגמרה מחשבתו כאשר ניטוחה, זו היא הנחתה. הא דאמר ר' חייא זרק למעלה מי' טפחים בכותל והלכה ונחה בחור כל שהוא מחלוקת ר' מאיר ורבנן. פירוש כגון שהיה זה החור עצמו בגבוה י' טפחים, ומקרקעית החור ולמטה עשרה טפחים מכוונים. ואילו היה בחור ד' על ד' דברי הכל כרה"י וחייב הזורק מרה"ר לתוכו. ושמעתין בחור דלית ביה ד' על ד', דר' מאיר סבר כל כי האי גוונא חוקקין להשלים וכיון שיש בעובי הכותל לחוק ולהשלימו לחור היה ד' על ד' רואין בכוונת הלב כאילו חקוק הוא ויש בו ד' על ד' וחייב. וחכ"א אם יש בחור הזה ד' על ד' [חייב], אבל לחוק ולהשלים אין חוקקין כי האי גוונא חקיקה בלב', אלא הרי הוא כגדר גבוה י' טפחים ואינו רחב ד' שהזורק לתוכו פטור. והא דר' מאיר וחכמים מפורש בפרק א' דעירובין כיפה ר' מאיר מחייב במזוזה וחכמים פוטרין, ושוין שאם יש ברגליה עשרה שחייבת. אמר אביי הכל מודין אין ברגליה שלשה ולא כלום, יש ברגליה ג' ואינה רחבה ד' ולא כלום הוא, כי פליגי היכא דרחבה ד' ויש ברגליה ג' ואינה גבוה י' ויש בה לחוק ולהשלימה לעשרה, ר"מ סבר חוקקין להשלים וחכמים סברי אין חוקקין להשלים. וזה הוא ביוה"כ פרק א' דחוקקין להשלים. ומפורש נמי בפרק המוצא תפלין בענין מפתח שהוא למעלה מעשרה, אמר אביי ש"מ מהא מתניתא תלת, וחדא מינייהו חוקקין להשלים. **ירושלמי** אם יש חור בכותל מחלוקת ר' מאיר וחכמים, על דעתיה דר' מאיר בין יש בו ד' על ד' בין אין בו את רואה את הכותל כגמום, על דעתייהו דרבנן אין את רואה את הכותל כגמום אלא כסתום. **והך דרב חסדא דיציאות השבת** דאמר נעץ קנה ברה"י וזרק ונח על גביו חייב אפילו גבוה מאה אמה שרה"י שלה עולה עד לרקיע, לא דמיא להא (לא ל)בעיא ד[רב] מרדכי, ולא להא דר' חייא, דהני בעמוד עומד ברה"ר וחלק רשות לעצמו בגובהו, וכותל שהוא ברה"ר ונח בחור שהוא למעלה מי' טפחים. אבל דרב חסדא בעמוד ברה"י ועקר אדם חפץ מרה"ר וזרקו ברה"י למעלה ונח ע"ג עמוד שהוא ברה"י, אפילו ע"ג ק' אמה חייב, שכבר זרק מרה"ר לרה"י. וקא אמרינן בה אמר אביי ברה"י כ"ע לא פליגי כדרב חסדא, והאי חור אם היה בתוך י' לא חשיב לא כרה"ר ולא כרה"י, דאתמר

עין משפט נר מצוה

יט א מיי' פי"ד מהל' שבת הלכה כב:
כ ב שם הלכה כג:
כא ג מיי' שם הל' יח סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שמה סעיף יג:
כב ד מיי' שם:
כג ה מיי' שם וסמג לאוין סה טוש"ע שם סעיף יוד:
כד ו מיי' שם הל' טז:
כה ז מיי' פי"ז שם הל' ד טוש"ע א"ח סי' שסג סעיף לו:
כו ח ט מיי' פי"ג שם הלכה כב:
כז י מיי' שם הל' טז [וע"ש בכ"מ]:

מוסף רש"י

הובא בסוף המסכת.

מוסף תוספות

א. ובטלין הן ליומן שם. רשב"א. ב. ובצד רה"י הם רחבים ד' אבל לא מצד רה"ר ולכו"ע הוי חור רה"י, דהא חורי רה"י כרה"י דמי. תוס' לעיל ז: ג. דלר"מ חוקקין להשלים והוי כד' על ד' אבל ממש בחור כל שהוא אפי' ר"מ מודה דלא אמרינן חוקקין להשלים. תוס' לעיל ז: ד. דאפטור דמתניתין. תוס' הרא"ש. ה. בתוך ד' אמות. תוס' הרא"ש. ו. דלענין פטורא בתוך ד' אמות לא חשיב כמונח לכו"ע, דא"כ לא מתחייב לעולם זורק ד' אמות ברה"ר לר"ע, ליכא למימר הכי. תוס' הרא"ש. ז. מדקאמר תניא נמי הכי. תוס' הרא"ש. ועי' בגליון. ח. ואזרק חוץ לד' אמות קאי. תוס' הרא"ש. ט. ולהכי פריך והא לא נח. תוס' הרא"ש. י. במתגלגל ברה"ר ועדיף משאר קלוטה באויר והוי כמונח לר' יהודה. תוס' לעיל פ. ד"ה הא. יא. במקום דלא בעי שתנוח שם כגון. תוס' הרא"ש. יב. בעי הנחה ע"ג משהו. תוס' הרא"ש. יג. דמשמע דבענין אחר לא מחייב. תוס' הרא"ש. יד. כוותיה, דמשמע סיפא. תוס' הרא"ש. טו. דוקא. תוס' הרא"ש. טז. כי נפיק חוץ לד' אמות דלענין פטורא לא חשבינן לה כמונח לכו"ע כדפרישית לעיל. תוס' הרא"ש.

רבינו חננאל (המשך)

חורי רה"ר אביי אמר כרה"ר דמו, רבא אמר לא כרה"ר דמו. **והאי דתנן** למטה מי' טפחים כזורק בארץ, דקא מוקי לה ר' יוחנן בדבילה שמינה, איתיביה רבא לאביי מינה וא"ל אי ס"ד חורי רה"ר כרה"ר למה לי לאוקמה בדבילה שמינה לוקמה בחור. זמנין משני ליה אביי שאני צרור וחפץ דעבידי דהדרי. זמנין משני ליה בכותל דלית ביה חור. ממאי מדקתני רישא למעלה מי' טפחים כזורק באויר ואי ס"ד בכותל דאית ביה חור אמאי כזורק באויר לוקמא דנח בחור. וכי תימא דלית ביה ד', והא רב יהודה אמר רב א"ר חייא זרק למעלה מי' ונח בחור כל שהו באנו למחלוקת ר"מ ורבנן, אלא לאו ש"מ בכותל דלית ביה חור. ואע"ג דאביי פריק לנפשיה הילכתא כרבא. **אמר רב יהודה אמר רב תל המתלקט** י"ט מתוך ד' אמות וזרק ונח על **גביו חייב.** פי' אדם שעומד ברה"ר ועקר מרה"ר והניחו בתל זה, כיון דקיי"ל גדר ברה"ר גבוה י' רחבו ד' זו היא רה"י גמורה, האי תל נמי רה"י הוא. והיכי דמי מתלקט כגון שצידו אחד עומד בגידוד י' טפחים מן הארץ כגדר, והצד שכנגדו משופע כמדרון וכמין כבש שמתוך ד' אמות בשיפוע המדריגה גובה ועולה י' טפחים כגון זה ד' אמות י' טפחים, הציור. אם נח החפץ (הזורק) [הזורק] על גובהו של תל זה שהוא גבוה י' טפחים, אע"פ שמצד אחר עולין בו בכבש כשיעור ד' אמות חייב. ואפילו מכל סביביו משופע ועולה כיון שגובהו עשרה ושיפועו ד' אמות כרה"י דמי גבהו כגון זה. ומפרש בגמרא דקדשי קדשים [דף סג], אמר רמי בר אבא כל כבשי כבשים שלש אמות (ומחצה) לאמה, חוץ מכבשו של מזבח ג' אמות ומחצה ואצבע ושליש אצבע. **אבל** אם אין התל עולה לגובה עשרה אלא מתוך שיפועו יתר מד' אמות, לא מחשב כרה"י. ומפורש במסכת עירובין פרק עושין פסין בעא מיניה רחבה מרבה תל המתלקט י' מתוך ד' אמות ורבים בוקעין בו חייבין עליו משום רה"ר אי לא. אליבא דרבנן לא תבעי לך, השתא ומה התם דניחא תשמישתיה הא אמור רבנן דלא אתו רבים מבטלי מחיצתא הכא דלא ניחא תשמישה לא כל שכן, כי תיבעי לך אליבא דר' יהודה. ואע"ג דפשיט רבה אליבא דר' יהודה ואפילו במעלות בית מרון, לאו הלכתא כר' יהודה. א)והא דרבי יהודה דאמר אם היתה דרך הרבים מפסקתה יסלקנה לצדדין, וחכ"א אין צריך. ועיקר דשמעתא מעלות ומורדות שבא"י אין חייבין עליהן משום רה"ר לפי שאינן כדגלי מדבר. ותנן נמי הגיע להר מבליעו וחוזר למידתו. אמר רבא ל"ש אלא בהר המתלקט י' מתוך ד' אמות, אבל הר המתלקט י' מתוך ה' מודדו מדידה יפה. רב הונא מתני לה לקולא לא שנו אלא בהר

א) כ"ה בכת"י. ומשנה זו בעירובין שם ע"א.